

A KAPU NÉLKÜLI KAPU

Akit csak az élet napos oldala érdekel, hajítsa el ezt a könyvet. Ez a könyv azoknak szól, akik a megvilágosodást, a satorit és az újjászületést keresik.

Ez veled is megtörténhet. Egy múltó pillanatban valami megnyílik. Minden porcikád megújul. Friss szemmel látod a megszokott szokatlan földet.

Ez az univerzumot átformáló erő nem a logikából ered, hanem valamely kegyből. Akárki vagy és akárhol légy is. Mindegy. Rád talál.

Ezeket az ősi kínai feladványokat koanoknak nevezik. Azért használták, hogy összpontosítsák a tanítvány szét-széledő gondolatait, és hogy csillapítsák a világi dolgokhoz való kötődés vágyát. A mesterek így szóltak a tanítványokhoz: Ne töltsd el életedet felesleges álmodozással! Gondolkozz és érezz egyetlen okból – és hagyd, hogy megtörténjen!

Az egyetlen felé fordulás művészete talán elveszett valahol. Valójában nincs is szükség rá, ha elmédet – és minden érzékszervedet – az egyetlenbe helyezed. Ha az emberiség vezetői éberebbek lennének, kevésbé zsákmányolnák ki a többieket.

Ezek a régi mesterek kritikával dicsérték tanítványait. Amikor dicsérték, az lekicsinylést jelentett. Ez volt a szokás.

A tanítványaikkal intenzíven foglalkoztak, de ez a magatartásukból, és nem a szavaikból derült ki. Kemény fickók voltak. Olyan kérdéseket tettek fel, amelyekre a tanítvány csak egész lényével felelhetett.

Mi lehet egy koanra a helyes válasz? Minden és semmi. Japánban árulnak egy könyvet, mely tartalmazza az összes koanra adható helyes választ. Milyen nevetséges!

A koan maga is egy válasz, és ha valaki mégis helyes válaszokat adna, a zen halott lenne.

A következő részlet a könyv első angol nyelvű kiadásához készült:

Buddha tanításai ötszáz évvel Jézus, és ezer évvel Mohamed tanításai előtt születtek. A buddhizmus vallása tehát jóval megelőzte a kereszténységet és az iszlámot.

A buddhista szövegeket kínaira fordították indiai és kínai fordítók, több dinasztia egymás után, a kereszténység első évszázadában. A buddhizmust Krisztus előtt 520-ban Bodhidharma, az első ismert zen pátriárka vitte Kínába. A megvilágosodás bölcsessége Buddhától a némán ülő Bodhidarmáig vándorolt, majd a követőihez. Így terjedt el a zen Kínában és Japánban.

A magyar zen szó – a kínai nyelvben *chan*, a szanszkritban *dhyana* – meditációt jelent. A zen a meditáción keresztül azt célozza meg, amit Buddha megvalósított, az elme felszabadulását. Egy személyes keresést jelent általában egy tanár vezetésével.

A zennek több klasszikus szövege van. A *kapu nélküli kapu* – Mu-mon-kan – egy kínai mester keze alatt született, akit Ekainak hívtak, és 1183-tól 1260-ig élt. A szöveg a mesterek és a tanítványok kapcsolatát mutatja be párbeszédeken keresztül. A tanárok és a tanítványok az apró dolgokat arra használták, hogy szublimálják a dualista, a kifelé tartó, az intellektualizáló tendenciákat a tanítvány agyában, hogy az megtalálhassa igaz természetét. Azokat a problémákat, belső kihívást jelentő kérdéseket, amelyeket a tanárok használtak, koanoknak nevezzük. Minden itt következő történet egy koan.

A történetekben szleng is található, mellyel aktualizálhatók a bensőnkbe világító kérdések. Egyik történet sincs kapcsolatban a logikával. Inkább elmeállapotokkal operálnak, mint szavakkal. Amíg ezt értik, a klasszikus nézőpont

elhalasztódik. Az volt a cél, hogy lelkük kagylóját feltörjék, és hogy újjászülessenek, megvilágosodjanak a tanítványok.

Minden koan egy akadály. Akiben él a zen szelleme, átkel rajtuk. Akik a zen szerint élnek, egymás után értik meg a koanokat a saját módjukon, mintha meglátnák a láthatatlant és a végtelenbe néznek.

Mumon a következő instrukciókat írta a munkához:

– A zennek nincsenek kapui. Buddha szavaival másokat akart megvilágosítani. Ezért a zen kapu nélküli.

Hogyan jussz hát át a kapukon? Családi kincs nem segít. Bármilyen, amit más segítségével érsz el, semmivé foszlik.

Az efféle szavak is olyanok, mint hullámok egy békés tengeren, vagy operáció egy egészséges testen. Ha valaki más magyarázatai alapján akar átkelni a kapukon, az olyan buta, mint aki egy bot segítségével akarja elérni a Holdat, vagy lábát megvakarni a cipőtalpon keresztül. Lehetetlen.

1228-ban szerzeteseket tanítottam a Ryusho templomban, és hogy átsegítsem őket a kapun, koanokat használtam. Úgy használtam a koanokat, mintha azok téglák lennének, melyekkel a kapun kopogtatunk. Miután kinyílt a kapu, a téglá felesleges. Negyvennyolc koant gyűjtöttem össze véletlenszerűen, és kommentárokkal láttam el őket, versessel, prózaival egvaránt. A sorrend nem tükröz semmit. Kapu nélküli kapunak neveztem gyűjteményem. azt akartam, hogy a tanoncok segítségére legyen.

Ha az olvasó elég bátor ahhoz, hogy végig kövesse ezt a könyvet, többé semmilyen veszteség el nem szomoríthatja és megvilágosodik, miképpen a kínai vagy az indiai pátriárkák, vagy még azoknál is jobban. De ha egy percig is hezitál, akkor olvanná válik, mint az az ember, aki egy kis ablakon keresztül figyel egy elsuhanó lovast.

*A három nagy ösvénynek nincs kapuja.
Ezernyi út fut oda.
Amikor valaki áthalad rajta,
Szabadon sétálhat menny és föld között.*

I. JOSHU KUTYÁJA

Egy szerzetes megkérdezte az egyik kínai zen mestert:

– A kutjának vajon Buddha természete van?

Joshu így válaszolt:

– Mu! (A „Mu” szó a kínai nyelvben a „Semmit” jelenti.)

Mumon kommentárja:

Ahhoz, hogy a zent felfedezd, át kell menned a pátriárkák akadályán. A megvilágosodás mindig azután jön, hogy a gondolkodás útjai leblokkolódtak. Ha nem mész át a pátriárkák akadályán, vagy gondolatod útjai nem blokkolódnak le, csak egy kóbor szellem vagy: bármit gondolj vagy tegyél is. Megkérdezheted: mi a pátriárkák akadály. Ez az egyetlen szó, Mu, ez az.

Ez a zen első akadály. Ha átmész rajta, azután kézen fogva munkálkodhatsz Joshuval és a pátriárkák egész sorával. Ám ez nem nagyszerű dolog.

Ha át akarsz kelni az akadályon, át kell magad préselni a csontjaidon és a bőröd pórusain. Egyetlen kérdés kell, hogy eltöltsön: mi az, hogy Mu? Nehogy azt hidd, hogy ez a Semmi egyszerű fogalma, a létezés ellentétjéé. Ha tényleg át akarsz kelni az akadályon, ennek a szónak olyannak kell lennie, mint egy tüzes golyónak, amely megakadt a torkodon. Se lenyelni, se kiköpni nem tudod.

Előzetes tudásod szétfoszlik. Miként a nap az érő gyümölcscsel, a külső és a belső világ egybeolvad. Olyan leszel, mint az az ember, aki álmodott valamit, de nem tudja szavakba önteni.

Amikor belép ebbe az állapotba, énjének kagylója leválik róla, és képes lesz megrázni eget-földet. Ha Buddha elé állna, mint egy harcos, ő azt is legyőzné. Ha egy pátriárka elé, azt úgyszintén. Megszabadulna a születés és halál igájától.

Bármely világba beléphet és azt játszótérként kezelheti. Elmondom, hogyan tegyétek ezt egy koannal:

Minden energiátokat koncentráljátok a „Mu” szóra, és ne engedjétek be mást elmétekbe! Ha ez sikerül, olyanok lesztek, mint egy gyertya, amely az egész univerzumot bevilágítja.

Buddha természete van-e a kutyának?

Ez a legfontosabb kérdés.

Ha azt mondd igen, vagy azt, hogy nem,

Saját Buddha természetedet veszted el.

2. HYAKUJO RÓKÁJA

Hyakujo zen órákon vett részt. Volt ott valaki, aki mindig láthatatlan maradt. Egy idős férfi. Amikor az óra véget ért, az idős férfi is eltűnt rendszerint. De egyik nap ott maradt, így Hyakujo megszólíthatta:

– Ki vagy te, mondd?

Az idős ember így felelt:

– Nem vagyok emberi lény; bár egykor az voltam, amíg Kashapa Buddha prédikált a földön. A hegyek közt éltem. Egyszer valamelyik tanítványom megkérdezte, hogy a kauzalitás törvénye a megvilágosodottra is érvényes-e. Eképpen válaszoltam: „A megvilágosodott ember kivonja magát az ok-okozati viszonyokból. Hogy ezt megmutassam, rókává változtam ötszáz évre, és még most is róka vagyok. Megtennéd azt, hogy a zen segítségével kiszabadíts róka testemből? És megmondanád nekem, hogy a kauzalitás törvényei alkalmazhatók-e a megvilágosodottra?”

Hyakujo így felelt:

– Hát persze, hogy alkalmazhatók, annak része a megvilágosodott is.

Ezektől a szavaktól az idős ember megvilágosodott.

– Megvilágosodtam! Kiszabadultam róka testemből. Ezt a testet a hegyek mögötti szállásomon hagyom. Kérlek, temess el úgy, mint egy szerzetest! – Ezeket a szavakat szólta, aztán eltűnt.

A következő nap Hyakujo kiadta a parancsot:

- Szerzetesi temetést!
- De hát senki nem halt meg... – csodálkoztak a többiek.

Ebéd után elvezette őket a hegyek közé, ahol megtalálták a rókát egy barlangban és magukkal vitték, hogy elhamvasszák.

Azon az estén Hyakujo a kauzalitásról tartott előadást. Obaku ezt kérdezte:

– Hallottam történeteket olyan emberekről, akik rossz választ adtak egy zen kérdésre és rókává változtak. Azt kérdezem most, ha a mai tanárok jól felelnek egy kérdésre, mi történik velük?

– Gyere csak ide, majd megmondom – felelte Hyakujo.

Obaku odalépett hozzá és képen vágta a mesterét, hogy jelezze, tudja, mi lett volna a válasz a kérdésére.

Hyakujo nevetni kezdett:

– Azt hittem, a perzsainak vörös szakállja van, de most rájöttem, hogy a szakállnak van egy perzsaija.

Mumon kommentárja:

A megvilágosodott ember nem *dolog*. Hogyan változhat egy válasz valamely szerzetest rókává?

A megvilágosodott is részese a kauzalitásnak. Hogyan tehet megvilágosodottá valakit egy válasz?

Hogyan értse ezt egy egyszemű?

Ellenőrzés vagy nem ellenőrzés?

Ugyanannak a kockának két oldala.

Nem ellenőrzött vagy ellenőrzött.

Mindkettő hatalmas hiba.

3. GUTEI UJJAI

Gutei mindig felemelte ujjait, amikor zen kérdésekről beszélt. Egy tanítványa utánozni kezdte. Megkérdezték tőle, miről beszél a mestere, erre ő felemelte ujjait.

Amikor Gutei erről tudomás szerzett, maga elé hívatta

a fiút és levágta ujjait. A fiú felüvöltött és elrohant. De Gutei megállította és saját ujját mutatta felé. Ettől a fiú megvilágosodott.

Amikor Gutei távozni készült a világról, ezt mondta:

– zen ujjaim a mesteremtől, Tenryutól örököltem, jól szolgáltak egész élemben.

Azután elhunyt.

Mumon kommentárja:

A megvilágosodásnak semmi köze nem volt az ujjakhoz. Ha valaki ragaszkodna ehhez, Tenryu annyira csalódott lenne, hogy megsemmisítené Guteit, az ujjakat és a fiút is azon nyomban.

Gutei leegyszerűsítette Tenryu tanait,

Megvilágosította a fiút egy szál késsel.

Hasonlóan a kínai istenhez, aki fél kézzel arrébb tolt egy hegyet.

Am szegény Gutei csak halvány mása emez istennek.

4. A CSUPASZ KÉPŰ

Wakuan panaszkodott, amikor a képen egy szakálltalan Bodhidarmát pillantott meg.

– Miért nincs szakállá? – tudakolta.

Mumon kommentárja:

Ha a zent akarod tanulmányozni, szívedből kell tenned. A megvalósulás valódi megvalósulás legyen. Magadban kell hordoznod a nagy Bodhidarma képét. Egyetlen pillantás elég hozzá. De ha azt mondod, találkozta veled, soha nem láttad igazán.

Soha ne ritass meg egy álmod

Egy tudatlannal!

Miért nincs szakállá a Bodhidarmának?

Micsoda abszurd kérdés!

5. KYOGEN FÁJA

Kyogen ezt mondta:

A zen olyan, mintha az ember egy fa ágába kapaszkodna egy szakadék fölött, és egy másik azt kérdezné tőle:

– Miért jött Bodhidarma Kínából Indiába?

Ha nem válaszol, leesik. Ha igen, akkor is. Mit tehet?

Mumon kommentárja:

E kérdés megválaszolásához szónoki képesség nem elég, sem a szútrák idézése. Ha megtalálod a választ, még ha a halál torkában vagy is, megmenekülsz. De ha nem találod meg a választ, évekig élhetsz, és a jövőbeli Buddha, Maitreya válaszára várhatsz.

Kyogen igazi bolond,

Térjeszti szubjektumölő mérgét,

Lezárja tanítványai

Könnyyekkel teli, halott szemeit.

6. BUDDHA FELMUTAT EGY VIRÁGOT

Amikor Buddha a Gradhrakuta hegyen prédikált, egy virágot mutatott hallgatóságának. A legtöbben nem értették, de az egyik tanítvány, Maha-Kashapa megértette, és alig tudta kontrollálni, hogy érzelmei ne üljenek ki nyomban az arcára.

Buddha ezt mondta:

– Az igaz tanítás szemeivel rendelkezem, a Nirvána szívével, a semmi nézőpontjával, és a Dharma kimondhatatlan lépteivel. Ezt nem lehet kifejezni szavakkal, csak ha a tanítás mögé látsz. Ezt a tanítást adtam most Maha-Kashapának.

Mumon kommentárjai:

Arany képű Buddha azt hitte, mindenkit becsaphat. A jó hallgatókat ugyanúgy, mint a rosszakat. Kutyahúst adott nekik ürühús helyett. És maga is azt hitte, ez így jó. Ha

mindenki röhögni kezdett volna, hogyan folytatta volna a tanítást, hogyan tudta volna átadni a tudást? Ha Maha-Kashapa nem mosolyodott volna el, mi lett volna a tudással? Ha azt állította volna, hogy a tudás átadható, hazudott volna, ha azt, hogy a tudás nem adható át, hogyan magyarázná mégis, hogy Maha-Kashapa megértette?

*Forog a virág –
Önmaga álmihája.
Senki az ég vagy a föld lakói közül
Nem tesz túl Maha-Kashapa vígyorgó arcán.*

7. JOSHU KIMOSSA A TÁNYÉRT

Egy szerzetes így szólt Joshuhoz:

– Új vagyok itt, segíts!

Joshu így felelt:

– Megetted a rizsedet?

A szerzetes ezt válaszolta:

– Igen.

– Akkor mosd el a tányérod!

Ezektől a szavaktól a szerzetes megvilágosodott.

Mumon kommentárja:

Joshu az a fajta ember volt, akinek a száján keresztül megnyílt a szíve. De kétlem, hogy a szerzetes tényleg meglátta volna a szívét. Remélem, nem tévesztette össze a harangot egy tányérral!

*Annnyira egyszerű és mégis oly nehéz látni.
Egy bolond lámpással kereste a tüzet,
Tudta vajon, milyen a tűz?
Előbb kellett volna megfőznie rizsét.*

8. KEICHU KEREKE

Getsuan ezt mondta tanítványainak:

– Keichu az első kerékgyártó Kínában, kereket készített ötven küllővel. Ha a kerékagvat küllőkkel együtt kivennétek, mi lenne? Keichu ezt tette...

Mumon kommentárja:

Ha valaki válaszol erre a kérdésre, akkor szeme, akár az üstökösé, és az elméje, mint a villám.

*A küllő nélküli kerék forog,
Mester, inas – ki állíthatja meg?
A pokolba pörög vagy a mennybe,
Délre, északra, keletre, nyugatra.*

9. EGY TÖRTÉNELEM ELŐTTI BUDDHA

Egy szerzetes megkérdezte Seijót:

– Azt hallottam, hogy egy Buddha a történelem előtt hosszan-hosszan meditált, és mégsem találta meg a legmagasabb igazságot, sem a megvilágosodást. Miért?

Seijo válaszolt:

– Kérdésed önmagát válaszolja meg.

A szerzetes tovább értetlenkedett:

– Miért nem érte el az a Buddha a megvilágosodást?

– Egyszerű. Mert nem volt Buddha.

Mumon kommentárja:

Elfogadom némely tényezőjét eme párbeszédnek, de nem ismerem el a magyarázatát. Amikor egy tudatlan eléri a megvalósulást, szent. Amikor a szent elkezd megérteni a megvalósulást, tudatlan.

*Jobb, ha lelkedet valósítod meg, mint a tested.
Ha az elme megvalósul, nem kell aggódni a test miatt.
Amikor a test és a lélek egy lesz,
Az ember megszabadul. Nem kell imádkoznia.*

10. A MAGÁNYOS ÉS SZEGÉNY SEIZE

Egy Seize nevű szegény és magányos szerzetes támogatást kért Sozantól.

– Seize? – kérdezett az vissza.

– Igen, uram.

– A zenből kortyoltál három pohárral. Ez Kína legjobb bora, és most azt mondod, még csak nem is érintette a nyelved?

Mumon kommentárja:

Seize melléfogott. Miért? Mert Sozannak volt szeme, és tudta, hogy kezelje az embereket. Én mégis ezt kérdezem: miért ivott Seize bort?

*A legszegényebb ember Kínában,
A legbátrabb ember Kínában,
Nem volt semmilye,
Mégis versenyre kelt a leggazdagabbal.*

11. JOSHU EGY SZERZETEST VIZSGÁZTAT MEDITÁLÁSBÓL

Joshu elment egy helyre, ahol egy szerzetes meditált, és megkérdezte tőle:

– Mi ez?

A szerzetes feltartotta öklét.

Joshu ezt mondta:

– A hajók nem maradhatnak ott, ahol sekély a víz.

Pár nappal később Joshu visszatért és ugyanazt a kérdést tette fel a meditálónak.

A válasz ugyanaz volt.

Joshu ezt mondta:

– Jól adni, jól fogadni, jól elpusztítani, jól védeni.

Majd meghajolt a szerzetes előtt.

Mumon kommentárja:

A felemelt ököl ugyanaz volt mindkét alkalommal. Mi-

ért nem fogadta el Joshu először jó válaszként, és másodszor miért bólintott rá? Hol volt a hiba?

Annyit meg kell jegyezni, hogy Joshu nyelve nem volt kőből, jól tudta forgatni. Talán Joshu tévedett, és a szerzetes ráébresztette saját tévedésére?

Ha bárki azt gondolja, hogy az egyik belátása segíthet a másiknak: téved.

*A szem fénye, akár egy üstökös,
És a zen a villám,
A kard, amely embereket öl meg,
Ugyanaz, mely megvédi az embereket.*

12. ZUIGAN HÍVATJA MESTERÉT

Zuigan minden nap elkiáltotta magát:

– Mester!

Aztán válaszolt is magának:

– Igen, uram.

Aztán hozzátette:

– Légy józanabb!

Aztán megint felelt magának:

– Igen, uram.

Majd így folytatta:

– Ne csapj be másokat!

– Igen, uram – felelte.

Mumon kommentárja:

Az öreg Zuigan csereberélte magát. Nyitott egy bábszínházat, melyben többen játszottak. Maszkjai így sorjáztak: egyikkel mesterét hívta, a másik felelt neki, a harmadik felszólította, hogy legyen józanabb, a negyedik így szólt: ne csapj be másokat. Ha bárki maszkokkal csapja be magát, tévedésbe esik rókaképpel, még ha magát Zuigant utánozza is.

*Zen tanítvány! Nem veszed észre az embert a maszk alatt?
Csak az arcot látod?*

*A múltót, ami születés és halál magja,
És csak a bolondok hiszik embernek.*

13. TOKUSAN TARTJA A TÁNYÉRJÁT

Tokusan az ebédlőbe ment tálkájával a meditációs terem-ből. Seppo így szólt, amikor meglátta:

– Még nem harangoztunk ebédhez.
Szegény Tokusan elkullogott.

Seppo beszámolt erről Gantónak. Ganto ezt felelte erre:

– Öreg Tokusan, nem értette meg a végső igazságot.

Tokusan meghallotta ezt, és félrevonta Gantót:

– Úgy hallom, nem méltányolod zen tudásom.

Ganto bólintott. Tokusan némán bólintott.

A következő napon Tokusan egészen újfajta leckét adott tanítványainak. Ganto nevetve csapkodta térdeit:

– Úgy látom, hogy az öreg Tokusan megértette a végső igazságot. Még Kínában sem múlja felül senki.

Mumon kommentárja:

A végső igazság? Ganto és Tokusan a közelében sem jár-tak. Végül is mind tudatlanok voltak.

*Aki megérti az első igazságot,
Megérti a végső igazságot.
Az első és az utolsó.
Hát nem ugyanaz mindkettő?*

14. NANSEN KETTÉVÁG EGY MACSKÁT

Nansen meglátta, hogy a szerzetesek egy macskán vesze-kednek. Megfogta a macskát és így szólt:

– Ha valamelyikőtök egyetlen jó szót mond, megment-heti a macskát.

Mindenki hallgatott.

Így Nansen gondolkodás nélkül kettévágta a macskát.

Ekkor jött vissza Joshu, akinek Nansen elmondta az esetet.

Joshu nem szólt egy szót sem, hanem a fejére tette szandálját és kísétált a szobából.

– Ha ott lettél volna, megmentetted volna a macskát – mondta neki Nansen.

Mumon kommentárja:

Ha valaki megérti, hogy Joshu miért tette fejére papucsát, megérti, mit akart hallani Nansen. Ha nem, csak a köldökét nézi tovább.

Ha Joshu ott lett volna,

Nansen csak pislogott volna.

A szavakat kettévágja –

Nansen könnyöröghetett volna az életéért.

15. TOZAN HÁROM TÁNYÉRJA

Tozan ellátogatott Ummonhoz. Az megkérdezte tőle, honét jön.

– Sato falujából – felelte.

– És hová tartasz? Melyik templomban fogsz megszállni a nyáron?

– A Hoji templomban, a déli tavak közelében.

– És meddig maradsz ott?

– Augusztus 25-éig – felelte Tozan, aki már kezdte megenni a kérdezősködést.

Ummon azt mondta:

– Akartam neked három tányért adni egy pálcikával, de elfelejtettem.

Másnap Tozan meghajolt és Ummon elé állt:

– Tegnap akartál nekem valamit adni, de nem adtál. Talán azért mert rossz vagyok?

Ummon elcsodálkozott Tozanon.

– Te nem vagy jó semmire. Csak egyik kolostorból a másikba vándorolsz.

Mielőtt Ummon befejezte volna a beszédét, Tozan megvilágosodott.

Mumon kommentárja:

Ummon jóféle zennel etette Tozant. Ha értékelte volna, keblébe zárja.

Este Tozan úszni indult a jó és a rossz tengerében, de hajnalra Ummon feltörte dióhéját. Végül is nem volt túl okos.

Most meg kell kérdeznem: megérdemelte Tozan a három tányért? Ha igent mondasz, nem csak Tozan, hanem mindenki megérdemelné. Ha nemet mondasz, Ummon hazudott. Ha jól felelsz a kérdésre, ugyanazt az ételt eheted, mint Tozan.

Az oroszlanok a tacsókkkal kegyetlenül bánnak –

A tacsók ugrálnak, fel sem részik.

Amikor Ummon meglátta Tozant, első nyila csak bőr alá fúródott,

A második csontig.

16. HARANG ÉS KÖNTÖS

A világ olyan nagy, miért válaszolsz egy harang hívására, és miért maradsz süket egy díszes köntösre? – kérdezte Ummon.

Mumon kommentárja:

Amikor valaki a zent tanulja, nem hangokat, színeket vagy formákat követ. Bár előfordul, hogy valaki mély belátásra tesz szert, ha egy hangot hall vagy meglát egy színt, egy formát. De ez nem az igazi zen. Az igazi zen követők mellőzik a formát, a hangot, a színt, és az igazi zent a mindennapi életükben valósítják meg. Hangok érkeznek a fülbe, s a fül a hangokhoz vándorol. Amikor valamit érzékelsz, mit értesz meg? Amíg valamire figyelsz, nem érthetsz meg semmit. A belátáshoz az kell, hogy valaki lássa a hangokat.

Amikor megértesz, egy család tagja leszel.

Amikor nem, idegen.

Azok, akik akkor tagjai egy családnak, amikor nem értenek,

Akkor lesznek idegenek, amikor értenek.

17. A CSÁSZÁR TANÁRÁNAK HÁROM KIÁLTÁSA

Chu, akit Kokshinak is hívtak, a császár tanára volt. Hívatta tanítványát:

- Oshin!
- Igen, uram.
- Oshin! – ismételte ismét.
- Igen, uram.
- Oshin!
- Igen.
- Nekem kellene bocsánatot kérnem, hogy háromszor szólítottalak, vagy neked?

Mumon kommentárja:

Amikor az öreg Chu háromszor szólította tanítványát, nyelve rozsdás volt, amikor Oshin háromszor válaszolt, szavai drágakövek. Chu beteg volt és magányos, úgy tanított, mint egy paraszt, aki kihajtja a teheneit legelni.

Oshin nem akart hősöködni tudásával, hasa tele volt, nem kívánt új ételt. Gyarapodó hazában parasztok élnek, kastélyban elkényeztetett gyerekek.

Most azt kérdezem tőled: Melyiknek kellett volna bocsánatot kérnie?

Ha a börtön kényelmetlen,

Nem a börtönőr van bajban.

Ha helyszűke van a fejekben – nagy baj van.

De ajtót és ablakot nem tarthatsz meg összeomló házban.

Ha így tennél, örült lennél.

18. HÁROM FONT LEN

Tozan épp lent hordott, amikor megkérdezték tőle, hogy mi a Buddha.

Tozan így felelt:

- Három font len.

Mumon kommentárja:

Szegény Tozan bilincsben jár. Amikor megnyílik a kagyló, látod a finom húst is. Mégis ezt kérdezem: Látjátok-e az igazi Tozant?

*Három font len az orrod előtt,
Közel, de még közelebb az elméhez.
Bárki beszéljen is igenlésről vagy tagadásról.
Az igaz és a rossz világában lakozik.*

19. MINDENNAPI ÉLET: AZ ÖSVÉNY

Joshu megkérdezte Nansent:

– Mi a zen?

Nansen így felelt:

– A mindennapi élet.

– Hogyan tudnám tanulmányozni?

Nansen ezt mondta:

– Ha tanulmányozni kezded, eltávolodsz tőle.

– Ha nem tanulmányozom, honnan tudjam, hogy az-e az igaz ösvény?

– Az ösvény nem tartozik a megismerhető világhoz, sem a megismerhetetlenhez. Megismerés, nem megismerés: egykútya. Fadatkat sem ér. Ha tanulmányozni akarsz az igaz utat, legyél olyan szabad, mint az ég. Sem rossznak, sem jónak ne nevezd!

Joshu megvilágosodott.

Mumon kommentárja:

Nansen megolvasztotta Joshu fagyos kétségeit. De kétféleképpen, hogy megértette volna Nansen. Harminc év tanulás után, talán.

*Tavasszal ezernyi virág, ősszel:
Telihold.
Nyáron üde szellő, télen:
Csak a hó a társaságod.*

*Ha felesleges dolgok nem kötik elniéd,
Minden érszak a megvilágosodásé.*

20. A MEGVILÁGOSODOTT

Shogen ezt kérdezte:

– Miért nem áll ki a megvilágosodott és magyarázza el, mi történt vele? – Aztán még hozzátette: – Nem kell feltétlenül szavakat használnia.

Mumon kommentárja:

Shogen világosan beszélt, de ki értette meg? Ha valaki megértette, a vendégem. De minek az álmunkban látott arany értékét tudakolni?

*Ha a megvilágosodott lépked, az egek sírnak,
Ha lehajol, a mennyországból néz alá.
Egy ilyen testnek nincs nyugorása.
Folytassa más a verset!*

21. SZÁRAZ SZAR

Egy szerzetes megkérdezte Ummont, hogy mi a Buddha, és Ummon így felelt:

– Száraz szar.

Mumon kommentárja:

Úgy tűnik nekem, hogy Ummon túl szegény volt ahhoz, hogy megkülönböztesse, melyik a finom étel, melyik a rossz, vagy túlzottan el volt foglalva ahhoz, hogy hosszú, díszes leveleket írjon. Tanítványait száraz szaron tartotta, és annyit is értek szavai.

*Villámlások,
Szikra esők.
Ha egyet pislantasz,
Már nem is látod.*

22. KASHAPA PRÉDIKÁLÁSA

Ananda megkérdezte Kashapát:

– Buddha adta neked a követők díszes köntösét, de mit adott még?

– Ananda!

– Igen, testvér.

Kashapa így folytatta:

– Most leveszem prédikátorságom jelét, te pedig vedd fel a tiédet!

Mumon kommentárja:

Ha valaki megérti ezt, azt is látja, hogy az öreg testvériség még él; ha nem, tanulja bár a zent évszázadok óta, soha sem fog megvilágosodni.

A kérdés lényege homályos, de a válasz is csak sejtető.

Hány ember fogja kinyitni a szemét hallva ezt?

Idősebb testvérek kérdeznek, a fiatalabbak válaszolnak.

A tavasz nem jön egykönnyen.

23. NE GONDOLD, HOGY JÓ, NE GONDOLD, HOGY ROSSZ!

Amikor felszabadult, a hatodik pátriárka egy tányért és egy köntöst kapott az ötödik pátriárkától, melyeket Buddha követői örököltek generációról generációra.

Egy E-myo nevű szerzetes nagyon irigyelte ezeket a javakat. Annyira, hogy arra kérte a pátriárkát, rejtse el előle, ne-hogy kísértésbe essen.

A pátriárka fogta a tányért és a köntöst, és kirakta őket egy útszéli köré.

– Ezek a tárgyak a hitet szimbolizálják. Nincs értelme acsarogni fölöttük. Ha kellenek, fogd és vidd mindet!

Amikor E-myo megpróbálta felemelni őket, úgy érezte, sziklát emel.

Szégyentől remegve így szólt:

– Azért jöttem, hogy a tudást megszerezsem, nincs szükségem kincsekre. Kérlek, taníts!

A hatodik pátriárka így válaszolt:

– Mikor nem gondolod azt, hogy jó, és mikor nem gondolod azt, hogy nem jó? Melyik az igazi természeted?

Ezen szavak hatására E-myo megvilágosodott. Egész testét átjárta a megszabadító érzés és hajbókolva így szólt:

– Titkos szavakat adtál nekem és jelentéseket. Van-e még ennél is titkosabb tanítás?

A hatodik pátriárka így felelt:

– Amit neked mondtam, egyáltalán nem titok. Amikor saját igaz énedre ébredsz, a titok hozzád tartozik.

E-myo azt mondta:

– Az ötödik pátriárka alatt szolgáltam évekig, de a megvilágosodást nem értem el. Ha iszom, most már magamtól fogom tudni, hogy a víz hideg-e avagy meleg. Hívhatlak ezután mesteremnek?

A hatodik pátriárka így felelt:

– Együtt tanultunk az ötödik pátriárka kezei alatt. Hívd őt a tanárodnak, mert tőle is csak kincseket kapsz.

Mumon kommentárja:

A hatodik pátriárka elsősegélyben részesítette ezt a fickót. Meghámozta és kimagozta a gyümölcsöt, mielőtt a szájába adta.

Nem képzelheted el, nem írhatod le,

Nem csodálhatod, nem érezheted,

Igaz természeted el nem rejtheted.

S ha a vágy elpusztul, még mindig élni fog.

24. SZAVAK NÉLKÜL, HALLGATÁS NÉLKÜL

Egy szerzetes megkérdezte Fuketsut:

– Szavak nélkül, hallgatás nélkül, hogyan fejezhetjük ki az igazságot?

Fuketsu így felelt:

– Mindig emlékezni fogok a kínai tavaszra. A madarak tömérdek illatozó virág közt daloltak.

Mumon kommentárja:

Fuketsu gyakran megvilágította a zent, de most nem tett mást, csak egy kínai költőtől kölcsönzött sorokat. Ne is törődj Fuketsuval! Ha ki akarod fejezni az igazságot, dobd el a szavakat, dobd el a hallgatást, és beszélj nekem a saját zenedről!

*Anélkül, hogy kinyilvánította volna saját tudását,
Más szavakat kínált, nem a sajátjait.
Csak beszélt egyre,
Míg a hallgatók összezavarodtak.*

25. PRÉDIKÁLÁS A HARMADIK SZÉKBŐL

Egy álomban Kyozan Maitreya tiszta mezejére lépett. Maitreya házának harmadik székén telepedett le. Szavakat hallott:

– Ma az fog prédikálni, aki a harmadik széken ül. Kyozan felállt, és egy kalapáccsal az asztalra ütve ekképpen szólt:

– Mahayana tanítása nyilvánvaló, a szavak és a gondolatok fölött van. Megértettétek?

Mumon kommentárja:

Azt kérdezem töletek, szerzetesek: prédikált, avagy sem? Amikor kinyitotta száját, elveszett. Amikor hallgatott, elveszett. Akár kinyitotta, akár hallgatott, 108 000 mér-földre volt az igazságtól.

*A nappal fényében,
Mégis álomban, az álmáról beszél.
Szörnyeteg a szörnyetegek között –
Megtévesztette a többieket.*

26. KÉT SZERZETES FELHAJTJA A SÖTÉTÍTŐT

Hogen a Seiryō kolostorból épp órához készülődött, amikor észrevette, hogy a bambuszsötétítő még mindig le van eresztve, mint meditáció alatt szokás. Szólt a tanítványoknak. Két szerzetes felállt és felhajtotta a függőnyt. Hogen figyelte mindkettőjük mozgását és így szólt:

– Egyikőtök tetszik nekem, de a másik nincs ínyemre.

Mumon kommentárja:

Azt kérdem tőletek: Melyik szerzetes nyert és melyik veszített? Az, akinek egy szeme van, látja a tanár hibáját. Mindamellett nem beszélek sem vesztésről, sem nyereségről.

Amikor a sötétítőt felhajtják, a nagy ég megnyílik.

A zenhez nem tartozik hozzá az ég.

Jobb, ha elfeledkeziünk róla.

És szélárnyékba húzódunk.

27. SEM ELME, SEM BUDDHA, SEM DOLGOK

Egy szerzetes azt kérdezte Nansentől:

– Van-e, amiről még nem prédikáltak?

– Van – felelt Nansen.

– Mi az?

– Sem elme, sem Buddha, sem dolgok.

Mumon kommentárja:

Az öreg Nansen szétszórta szavai kincsesládáját. Nagyon szomorú lehetett.

Nansen túl kedves volt,

Szétszórta kincseit.

Valójában a szavaknak nincs hatalma.

A hegyek tengerré változhatnak,

A szavak nem nyitnak meg elméket.

28. ELFÚJNI EGY GYERTYÁT

Tokusan a zent Ryutantól tanulta. Egyik éjszaka Ryutanhhoz ment és rengeteg kérdést tett fel neki. A tanár így felelt:

– Későre jár, miért nem fekszel le?

Tokusan meghajolt, félrevonta a sötétítőt és így szólt:

– Sötét van odakint.

Ryutan egy égő gyertyát adott Tokusannak, hogy hazataláljon. Tokusan elfogadta. Mestere váratlanul elfújta a gyertyát. A tanítvány elméje megnyílt.

– Mit tanultál? – kérdezte a mester.

– Azt, hogy mesterem szavaiban ne kételkedjek.

Másnap Ryutan a következőket adta elő szerzetes társainak:

– Látok köztetek egy szerzetest, akinek fogai élesek és szája vérrel van tele. Ha megütöd egy nagy bottal, fel sem veszi. Hamarosan átkel a legnagyobb hegyen és elhozza a tanítást ide.

Azon a napon elégette a szútrákhoz írt jegyzeteit és így szólt:

– Bármilyen bonyolultak is ezek a kommentárok, a megvilágosodáshoz képest olyanok, mint egyetlen hajszál a nagy éghez képest. Bármennyire is nagyszerű a világ tudása, a megvilágosodáshoz képest olyan, mint egy csepp víz a nagy óceánhoz képest.

Ezekkel a szavakkal hagyta el a kolostort.

Mumon kommentárja:

Amikor Tokusan a saját hazájában volt, nem volt elégedett a zennel. Azt gondolta: „A déli szerzetesek azt mondják, hogy a Dharmát a szútra nélkül tanítják. Tévednek. Elmegyek és megtanítom őket” – így délre utazott. Megállt útközben Ryutan kolostoránál, hogy felfrissítse magát. Ott egy idős asszonyt látott, aki ezt kérdezte tőle:

– Te meg mit cipelsz?

Tokusan így felelt:

– Ezek a Gyémánt szútrához írt kommentárjaim, sok év munkája.

Az idős asszony így szólt:

– Én is olvastam azt a szútrát, és ezt írják benne: „A múltbéli elme nem létezik, a jelenbeli elme sem.” Szomjas vagy. Melyik elmédet akarod most felüdíteni?

Tokusan nem tudott válaszolni:

– Tudsz egy tanárt, aki taníthatna? – nyögte ki végül.

Az asszony Ryutant ajánlotta neki. Tokusan el is ment hozzá.

A mester nagyon kedves volt vele.

Mumon kommentárja:

Olyan volt, mintha egy vödör vízzel nyakon öntötték volna, hogy kijózanodjon. Bár az egész nem volt más, csak egy kutyakomédia.

*Sokat hallasz, de nem ér fel egyetlen nézéssel,
De ha megpillantod a tanárt, az a pillantás
Felér száz hallással.
Az orrát magasan tartotta,
Pedig vak volt.*

29. SEM A SZÉL, SEM A ZÁSZLÓ

Két szerzetes veszekedett:

– A zászló mozog – mondta az egyik.

– Nem, a szél – tiltakozott a másik.

Történetesen arra járt a hatodik pátriárka és lezárta a vitát:

– Sem a szél, sem a zászló: az elme mozog.

Mumon kommentárja:

A hatodik pátriárka ezt mondta: sem a szél, sem a zászló, az elme mozog. Aki ezt megérti, látni fogja, hogy a két szerzetes vasat akart venni és aranyat kapott. A hatodik pátriárka annyira nem bírta nézni buta képüket, hogy belement egy efféle üzletbe is.

*Szél, zászló, elme:
Mind mozog. Ugyanaz a megértés.
Ha a száj kinyílik,
Már régen rossz.*

30. AZ ELME, BUDDHA

Daibai ezt kérdezte Basótól:

– Mi Buddha?

Baso így felelt:

– Az elme.

Mumon kommentárja:

Ha valaki megérti, Buddha ruháit viseli, Buddha ételét eszi, Buddha szavait beszéli, Buddhaként viselkedik, ő Buddha.

Ez az anekdota csak a felületesség betegségébe taszított sok tanítványt. Ha valaki igazán megérti, miről van szó, három napig mossa a száját azután, ha kiejti a Buddha szót, és menekülni fog, ha arról hall, hogy az elme, Buddha.

*A kék ég alatt, napfényben,
Nem kell keresnie egynek.
Kérdezd, mi a Buddha,
Olyan, mintha kirabolnál valakit,
És ártatlannak állítanád be magad.*

31. JOSHU NYOMOZÁSA

Egyszer egy vándorszerzetes, aki Taizanba igyekezett megvilágosodni, megkérdezte egy idős asszonytól az oda vezető utat.

Az öregasszony így felelt:

– Menj csak egyenes előre!

Amikor a szerzetes elindult, az asszony ezt motyogta maga elé:

– Ez is csak egy templomba járó...

Valaki elmesélte az esetet Joshunak. A férfi így válaszolt:
– Majd én kinyomozom.

Joshu másnap el is ment az asszonyhoz, és ugyanazt kérdezte tőle, mint a szerzetes. A válasz sem hangzott másként. Joshu megjegyezte:

– Ideje kivizsgálnom az öregasszony ügyét rendesen.

Mumon kommentárja:

Az idős asszony megérezte a háború szagát, de nem tudta, hogy a kémek hogyan fognak a sátrába lopakodni. Joshu eljátszotta a tábornokot, de nem ment neki jól. Mindketten hibáztak. Most azt kérdem tőletek: miért akarta kinyomozni Joshu az asszony ügyét?

Amikor a kérdés egyszerű,

A válasz is az.

Amikor a kérdés porszem egy tányér

Rizsben, a válasz száraz bot a földben.

32. EGY FILOZÓFUS BUDDHÁT KÉRDEZI

Egy filozófus megkérdezte Buddhát:

– Szavak nélkül, hallgatás nélkül el tudod nekem mondani az igazságot?

Buddha hallgatott.

A filozófus meghajolt és megköszönte:

– Szerető figyelmed által elértem az igaz utat, köszönöm néked!

Amanda megkérdezte Buddhát:

– Mit mondtál neki?

Buddha így válaszolt:

– Egy jó ló az ostor árnyékától is fut.

Mumon kommentárja:

Amanda Buddha tanítványa volt, de semmiben sem haladta meg a kívülállókat. Kérdem én tőletek: mi a különbség egy tanítvány és egy kívülálló között?

*Valaki a penge árnyától
Átrohan a vékony jégen,
Valakinek nem kell üldöző.
Valaki könnyedén lépked a sziklák peremén.*

33. AZ ELME NEM BUDDHA

Egy szerzetes megkérdezte Basót:

– Mi Buddha?

Baso így felelt:

– Az elme nem Buddha.

Mumon kommentárja:

Ha valaki ezt megérti, a zen nagy mestere.

Ha egy kardforgatóval találkozol, add neki kardod!

Ha egy költővel, add neki versed!

Ha másokkal, mondj nekik ezt-azt,

De soha ne a lényeget!

34. A TANULÁS NEM AZ ÖSVÉNY

Nansen mondta: az elme nem Buddha, a tanulás nem az ösvény.

Mumon kommentárja:

Nansen megöregedett és elfeledkezett a szegyenkezésről. Lehelete rossz volt és szakadt szandálban járt. Mégis volt, aki szerette...

Amikor az ég tiszta, a nap felderül.

Amikor a föld hűvös, esni fog.

Kinyitotta szívét és tisztán beszélt.

De a disznóknak és halaknak ugyan beszélhetett.

35. KÉT LÉLEK

Seijónak, a kínai lánynak két lelke volt – mondta Goso. – Az egyik otthon nyomta az ágynak vidéken, a másik egy férjezett nő volt a városban. Melyik volt az igazi?

Mumon kommentárja:

Amikor ezt valaki megérti, tudni fogja, hogy a szubjektumok kagylói között létezik átjárás. Úgy mászkálhat a személyek között, mint egy átjáróházban. De ha nem érti meg, rák lesz egy fazék forró vízben ollóival az életéért hadakozva. Aztán majd hiába mondja: „Mumon nem mutatott utat”. Már késő.

*A hold a felhők fölött ugyanaz a hold.
A hegyek és a folyók alatta: mások.
Mindegyik boldog a saját valóságában.
Ez egy, amaz kettő.*

36. TALÁLKOZÁS EGY ZEN MESTERREL

Goso kérdése:

– Amikor egy zen mesterrel találkozó az úton, nem beszélhetsz hozzá, de nem is mehetsz el csendben mellette. Mit teszel?

Mumon kommentárja:

Ha válaszolni tudsz rögvest, kiválóan fejlődsz! De ha nem, úgy nézel, hogy semmit sem látsz.

*Találkozol egy zen mesterrel az úton.
Se nem beszélhetsz hozzá, se nem mehetsz el csendben mellette.
Üsd le!
Te leszel az, aki érti a zent.*

37. EGY BIKA ÁTMEGY A KERÍTÉSEN

Goso így szólt:

– Mikor egy bika átmegy a kerítésen, átfér a szarva, a feje, a teste, de a farka miért nem fér át?

Mumon kommentárja:

Ha valaki ezt megérti és mond egy jó szót, minden ajándék az övé, és nem csak azért, mert minden élőlényt megvéd. De ha csendben marad, akkor nézze tovább a farkát!

Ha a bika szalad, az árokba hull.

Ha visszatér, levágják.

Mit kezdünk a farkával?

Ki mondja meg?

38. EGY TÖLGYFA AZ UDVARON

Egy szerzetes megkérdezte Joshut, miért jött a Bodhidharma Kínába.

Joshu így felelt:

– Egy tölgyfa az udvaron.

Mumon kommentárja:

Ha valaki úgy véli, hogy Joshu jól felelt, nem lesz rajta kívül más Buddha.

A szív üzenete nem fér el bennünk.

Ha valaki másként gondolja, elveszett.

Ha valaki szavak nélkül akar megvilágosodni,

Nem éri el a megvilágosodást, ha belegebed, akkor sem.

39. UMMON MELLÉKVÁGÁNYA

Egy zen tanítvány azt mondta Ummonnak:

– Buddha ragyogó elméje fénybe vonja az univerzumot. Mielőtt még befejezte volna, Ummon ezt kérdezte:

– Akarsz még más verset is idézni, vagy mára már befejezted?

– Akarok.

– Mellékvágányon jársz – mondta neki Ummon.

Egy másik tanár, Shishin ezt kérdezte tanítványaitól:

– Vajon mikor tért le a tanítvány a helyes vágányról?

Mumon kommentárja:

Ha valaki rájön Ummon ügyességére, minden dolgok tanítója lesz és rájön, hol tért le a tanítvány a helyes vágányról. De ha nem veszi észre Ummon ügyességét, még magát sem látja.

Ha egy hal találkozik a horoggal,

És túl mohó: elveszett.

Amikor a szája kinyílik,

Meghalt.

40. A VÁZA

Hyakujo el akart küldeni egy szerzetest, hogy megnyissa az új kolostort. Azt mondta tanítványainak, hogy aki helyesen válaszol a kérdésre, az lesz az új kolostor főnöke.

Letett a földre egy vázát és megkérdezte tőlük, melyikük tudná megmondani, mi ez, anélkül hogy mondaná a nevét.

A vezető szerzetes ezt mondta:

– Senki sem hívhatja facipőnek.

Isan, a kolostor szakácsa meglegyintette cipőjével a vázát és odébbállt.

Hyakujo mosolygott:

– A vezető szerzetes vesztett. Te leszel Isan az új kolostor főnöke.

Mumon kommentárja:

A szakács okos volt, mégsem látta át Hyakujo trükkjét. Végül is könnyű munkáját egy nehézre cserélte le. Miért

akart kényelmes sapkája helyett egy sokkal kényelmetlenebbet?

*Feladta a fakanalat,
Legyőzve a fecsegőt,
Bár mestere csapdát állított.
Lába átlép mindenre, miként Buddháé.*

41. BODHIDARMA LECSENDESÍTI AZ ELMÉT

Bodhidarma egy fallal szemben ült. Egyik jövőbeli tanítványa ott állt a hóban, és felé tartotta kacska kezét így könyörögve:

– Az elmém háborog, csendesítsd le!

Bodhidarma így felelt:

– Hozd ide azt az elmét és lecsillapítom.

– Ha keresem, nem találom – felelte a követő.

– Akkor az elméd már lecsendesedett.

Mumon kommentárja:

Az a félfogú hindu Bodhidarma ezernyi mérföldet megtett vízen és szárazföldön Kínába, mert azt hitte, hoz valami csodálatosat. Olyan, mint egy szél nélküli vitorla. Miután Kínába érkezett, egyetlen tanítványa volt, az is félkezű és deformált. Azóta sem jobbak tanítványai.

*Miért jött Bodhidarma Kínába?
Szerzetesek vitatkoznak ezen.
Minden baj a tanítvány és a tanár
Kapcsolatából származik.*

42. A LÁNY ABBAHAGYJA A MEDITÁCIÓT

Amikor Shakyamuni Buddha idejében Manjuri egy Buddha gyülekezetre ment, olyan későn ért oda, hogy már mindenki visszatért saját szülőföldjére, csak egy lányt talált ott mély meditációba merülve.

Manjuri megkérdezte Shakyamuni Buddhát, hogy a lány hogyan volt képes ilyen mély meditációba merülni, amilyenbe még ő sem tud.

– Hozd ki őt Samadhiból, és válaszolja meg maga!

Manjuri háromszor körbejárta a lányt ujjáival csattogatva. A lány még mindig meditációs állapotban maradt. Ekkor varázserejével felvitte a lányt a mennybe, de ott is hiába ébresztgette.

Shakyamuni Buddha így szólt:

– Ezer Manjuri sem tudná felébreszteni, de lakik valahol nagyon messze egy Bodhisatva, Mo-myo, a csalódás magva. Ha ő eljön, felébreszti.

Nem sokkal később, ahogy kimondta a szavakat, a Bodhisatva előbújt a földből, és meghajolt a Buddha előtt. A Buddha előadta neki kérését. A Bodhisatva odament a lányhoz, egyet csettintett, és a lány felébredt.

Mumon kommentárja:

Az öreg Shakyamuni nagyon szegény színházat játszott. Azt kérдем tőletek: Ha Manjuri, aki hét Buddha tanára volt, nem tudta kirángatni a lányt a meditációból, akkor hogyan sikerült a Bodhisatvának?

Ha erre választ adsz, beléphetsz a meditációba akkor is, amikor a csalódások világában élsz.

Egyik felébresztette, másik nem.

Egyik sem jó színész.

Egyik isten álarcát viselte, a másik az ördögét.

Mindekettő elbukott, a dráma komédiába fullt.

43. SHUZAN BOTJA

Shuzan előhúzta botját:

– Ha botnak hívjátok, lényegét tagadjátok, ha nem annak, akkor nem törődtök a tényekkel. Most hogyan szólítanátok?

*Előhúzza botját,
Az élet és halál parancsát húzta elő.
Tagadás és igenlés egymásba fonódott.
Még Buddha és a pátriárka sem kerülhették el csapását.*

44. BASHO BOTJA

– Ha van egy bototok – mondta Basho, – én adom nektek,
ha nincs, én veszem el.

Mumon kommentárja:

Ha van egy botom, és nincs híd a patak fölött, a botom segít. Ha holdtalan éjszakán hazafelé tartok, a botom kísér. De ha botnak nevezem, olyan egyenesen tartok pokolra, mint a nyíl.

*Mi ez a bot a kezemben?
Mérhetem vele a világ mélyét-sekélyét.
A bot az eget szolgálja és a földet szilárdítja.
Bárhová megy, az igaz hitet terjeszti.*

45. KI EZ?

Hoen mondta:

– Mind a jövőbéli, mind a múltbéli Buddha őt szolgálja. Ki az?

Mumon kommentárja:

Ha rájössz, ki az, olyan, mintha a saját apáddal találkoznál egy forgalmas utcán. Nincs szükség arra, hogy mást kérdezz meg, tényleg az apáddal találkozta-e.

*Ne hurocolj más nyilával,
Ne lovagolj más lovával,
Ne vitatkozz más hibáiról,
Ne avatkozz bele más dolgába!*

46. KARÓN ÜLVE

Sekiso azt kérdezte:

– Hogyan halad előre valaki egy száz láb magas karón ülve?

Egy másik tanár ezt mondta:

– Aki egy magas karón ül, elért egy bizonyos magasságot, de az még nem a zen magassága. Ha el akar érni valamit, egyszerre mindenhol kell lennie.

Mumon kommentárja:

Valaki tudja folytatni útját egy magas karóról, van, aki lemászik. Mindkét eset csodálatot vált ki. Mégis azt kérdezem, hogyan folytatnátok utatok? Figyeljete!

*A férfi, aki nincs birtokában a belátás harmadik szemének,
Csak a semmi fölött lóg.*

*Egy ilyen ember leveti magát a mélybe és meghal.
Akár egy rak, aki másik rakot vezet.*

47. TOSOTU HÁROM KAPUJA

Tosotu három akadályt épített, hogy a szerzetesek átkeljenek rajta. Az egyik volt a zen tanulmányozása, melynek segítségével megtapasztalható a belső természet. De hol is van az ember igaz természete?

Második: Ha elérted igaz természeted, megszabadulsz a haláltól és az élettől. De hogyan leszel szabad, ha hullaként zárt szemmel nyugszol?

Harmadik akadály: Ha szabad leszel a születéstől és a haláltól, tudni fogod hol vagy. Négy elemre hullik tested. Hol vagy akkor valójában?

Mumon kommentárja:

Bárki, aki átkel három akadályon, bölcs lesz, s a zen szerint él.

Ha nem, szegénykoszton sínylődik, és soha nem lakik jól.

*Egy hirtelen felismerés az idő végtelenségére hívja fel a figyelmet.
Végtelen idő: egyetlen pillanat.
Ha valaki magába foglalja a végtelen pillanatot.
Megtapasztalja az embert, aki nézi.*

48. KEMBO ÚTJA

Egy zen tanítvány ezt kérdezte Kembótól:

– Minden Buddha az univerzum tíz feléből ugyanazon az úton jár: a Nirvánáén. Hol kezdődik az az út?

Kembo egy figurát rajzolt a levegőbe botjával:

– Itt.

Ez a tanítvány Ummontól is megkérdezte ugyanezt. A mester, mivel egy levegőző volt a kezében, ezt mondta:

– Ez a levegőző eléri majd a harmincharmadik mennyországot, és meglegyinti majd az istenség orrát. Olyan lesz, mint egy ponty, aki uszonyával meglegyinti a felhőt.

Mumon kommentárja:

Némely tanár leereszkedik a tenger fenekére és megérinti az iszapot. Más tanár a hegy tetejére megy és megérinti a mennyet. Az egyik ad, a másik megtart. Egyetlen kezükben tartják a tudást. Kembo és Ummon, mint két lovas, nem tudják leelőzni egymást, az igazat megvallva egyiknek sem volt fogalma arról, hol kezdődik az út.

Mielőtt az első lépést megtennéd, a célt elérted.

Mielőtt a nyelv mozdulna, megterem a szó.

Briliáns belátás kell ahhoz,

Hogy megtaláld a helyes utat.

49. AMBAN ÖSSZEGZÉSE

Amban, egy laikus zen tanonc ezt mondta:

Mumon kiadott negyvennyolc koant, és a *Kapu nélküli kapunak* nevezte. Kritizálta az öreg pátriárkák tetteit és szavait. Azt hiszem, elég bátor volt. Olyan volt, mint egy fánk-

árus, aki megpróbál elkapni egy arra járó, hogy portékáját leöröltesse a torkán. Sem lenyelni, sem kiköpni nem tudják, ez szenvedést okoz. Mumon mindenkit eléggé megzavart. Nem hinném, hogy maga meg tudná enni, amit főzött. Ha nem tudja megenni, az elég nagy baj. Visszarakhatjuk a sütőbe.

Buddha egy régi szútrára utalva így szólt:

„Állj, állj! Ne beszélj! A végső igazság a nem gondolkodás.”

Amban kommentárja:

Honnan jön az az úgynevezett tanítás? Ha még elgondolni sem lehet? Talán amíg beszélünk róla, meg is szerezzük? Buddha, aki maga is nagydumás volt, ebben a szútrában másként gondolja. Ezek után ilyen Mumon-félék jönnek és fánkjaikat árulják nekünk. Mít ehetünk? Megmondom:

Állj, állj, ne beszélj, végső igazság nem gondolat. Most pedig egy kört rajzolok az ujjammal a szútrára, és a több ezer szútra közé helyezem. Vimalakirti Kapu nélküli kapuja itt van!

Ha bárki azt mondja neked, hogy a tűz világít,

Oda se figyelj!

Amikor két tolvaj találkozik, nem kell, hogy bemutatkozzanak,
Egyből felismerik egymást.